

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA-TV ANA SANAT DALI
SİNEMA-TV SANAT DALI

İSTANBUL' UN DOĞAÇLAYAN TİYATROLARI
(Belgesel Film)
Yüksek Lisans Tez Raporu

Tezi Hazırlayan

Onur Şevket BENDEŞ

İstanbul, 2019

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA-TV ANA SANAT DALI
SİNEMA-TV SANAT DALI

İSTANBUL' UN DOĞAÇLAYAN TİYATROLARI

(Belgesel Film)

Yüksek Lisans Tez Raporu

Tezi Hazırlayan:

Onur Şevket BENDEŞ

Öğrenci No:

140770054

Danışman:

Prof. Dr. Cenk DEMİRKİRAN

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İstanbul’ un Doğaçlayan Tiyatroları” başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve bu çalışmanın içinde kullanıldıklarını her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Onur şevket Bendeş

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

28 / 06 / 2019

Enstitümüz *Sinema – TV* Anasanat Dalı *Sinema - TV* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **140770054** numaralı **Onur Şevket BENDEŞ**'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*İstanbul'un Doğaçlayan Tiyatroları*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/05/2019 tarih ve 2019/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (50) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında oyçokluğu/oybirliği ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN
(İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Oğuz MAKAL
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Sibel AKOVA
(Yalova Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Onur Şevket BENDEŞ
Danışmanı : Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2019
Alan : Sinema – TV
Anahtar Kelimeler : Doğaçlama Tiyatro, İstanbul’ da Doğaçlama

ÖZ

İSTANBUL’UN DOĞAÇLAYAN TİYATROLARI

Bu belgesel filminde; İstanbul’da doğaçlama yapan tiyatro ekiplerinin bu tiyatro formunu tercih sebepleri; gelişim, yaratım ve prova süreçleri; doğaçlama – birey ilişkisi ve doğaçlama tiyatronun maddi – manevi getirileri oyuncular tarafından anlatılmaktadır.

Name and Surname : Onur Şevket BENDEŞ

Supervisor : Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN

Degree and Date : Postgraduate, 2019

Major : Film – TV

Keywords : Improvised Theater, Impro in Istanbul

ABSTRACT

IMPROVISATIONAL THEATERS IN ISTANBUL

In this documentary film; the reasons for improvisational theater teams to choose this theater form; development, creation and rehearsal processes, improvisation - individual relationship and the moral and material benefits of improvisational theater are explained by the actors.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
GÖRSEL LİSTESİ	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAÇLAMA TİYATRO

1. Bir Tiyatro Disiplini Olarak Doğaçlama ve Tiyatro Sporı Kavramı.....	2
1.1. Doğaçlama Tiyatroda Mekan	3
1.2. Doğaçlama Tiyatroda Emek – Kazanç İlişkisi.....	3
2. Seyircinin Doğaçlama Tiyatro Algısı ve Etkileşim	4
3. Doğaçlama Tiyatronun Türkiye’de Doğuşu ve Gelişim Süreci.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

YAPIM ÖNCESİ

1. İstanbul’un Doğaçlayan Tiyatroları Belgesel Filmi Fikrinin Ortaya Çıkış Süreci ..	6
2. İstanbul’un Doğaçlayan Tiyatroları Belgesel Filminin Yapım Öncesi Çalışmaları. 6	
2.1. Ön Araştırma	6
2.2. Sinopsis	7
2.3. Senaryo.....	7
2.4. Bütçe	17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAPIM

1. Röportaj İzinleri.....	18
2. Set Fotoğrafları.....	19

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YAPIM SONRASI

1. Kurgu.....	21
2. Ses İşlemleri	22
3. Renk Düzeltme.....	23
SONUÇ.....	25
KAYNAKÇA	27
ÖZGEÇMİŞ.....	28

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: İkinci Perde Ekibi İle Röportaj	19
Görsel 2: Hayalhane Sahnesi Gösteri Çekimi.....	19
Görsel 3: Filmin Kurgu Aşaması	20
Görsel 4: Filmin Renk Aşaması.....	20
Görsel 5: Kurgunun Son Hali	20
Görsel 6: Ölü Pixel Giderilmeden Önce	21
Görsel 7: Ölü Pixel Giderildikten Sonra.....	22
Görsel 8: Ses Düzenleme İşlemi	23
Görsel 9: Renk Düzeltme İşleminde Önce	24
Görsel 10: Renk Düzeltme İşleminde Sonra.....	24

GİRİŞ

Doğaçlama tiyatro; herhangi bir metne bağı kalmadan, ne oynanacağına dair oyuncunun ve seyircinin hiçbir fikri olmaksızın orada ve o anda gerçekleşen interaktif bir performanstır. Doğaçlama tiyatroyu kısa form, uzun form ve serbest form olarak üç başlık altında kategorize edersek; oynayan ve izleyen için bilinen tek şey formatın ne olduğudur.

Bu tiyatro formu Türkiye’ de ilk kez, Ankara Üniversitesi DTCTF Tiyatro Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Tülin Sağlam ve Yard. Doç. Dr. Kadir Çevik’ in Fakülte’ de drama dersleri kapsamında öğrencilerine tiyatro sporunu aktarması ve bu derse katılan bir grup öğrencinin bu öğretileri 2001 yılında sahnelemesiyle başlar.

Belgesel film türünde hazırlanan bu tezde; doğaçlama tiyatronun tanımı, doğaçlama – birey ilişkisi, prova ve yaratma süreci, İstanbul’da doğaçlama tiyatronun yeri ve getirileri doğaçlama tiyatro yapan ekiplerin yorumlarıyla aktarılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: DOĞAÇLAMA TİYATRO

1. Bir Tiyatro Disiplini Olarak Doğaçlama ve Tiyatro Sporü Kavramı

Doğaçlama tiyatrunun Türk Dil Kurumunda tanımını “Yazılı metni olmayan, kararlaştırılmış taslağı, yerine, zamanına göre oyuncular tarafından, sahnede yakıştırılan sözlerle tamamlanan oyun, tuluat” olarak yer almaktadır.

Koray Tarhan “Doğaçlama İçin Elkitabı” adlı kitabında doğaçlamadan şöyle bahseder;

“Doğaçlama, tiyatrunun da kökeni olarak gösterilen ritüellerde karşımıza çıkar. Topluluğun ortak çıkarı adına belli zamanlarda yinelenen, topluluktaki herkesin bildiğı kalıplar çerçevesinde gerçekleşen ritüeller, yazılı kurallara ihtiyaç duymadan nesilden nesile aktarılır. Ritüellerin sözlü kültür geleneğı içinde hep yeniden yaratılması gerekliliğı, belli kalıpları olan anca içinde bulunan an içinde uygulayıcısına yaratıcı olma ve doğaçlama fırsatı tanıyan bir yapı ortaya çıkarır.”¹

Viola Spolin’in, oyuncunun kendi içinde sahip olduğı duygu, düşünce ve durumlardan faydalanarak, herhangi bir sınırlama olmadan yaratıcılığını özgürce ortaya çıkarmasını sağlayabilmek amacıyla yaptığı çalışmalar sonucunda doğaçlama tiyatro, sanatsal süreçte kendisine yer bulmaya başlamıştır. Spolin, teatral yaratım sürecindeki estetik kaygısından ziyade oyuncunun kendi yaşantısından beslenerek bir yaratım sürecine girmesini ve bu süreçte sınırlar olmaksızın kendisini rahatça ifade edebilmesini hedefler.

Doğaçlama tiyatrunun sahneleniş biçimlerinden biri olan tiyatro sporunda performansı gerçekleştiren ekip ikiye ayrılır. Ayrılan bu ekipler sırasıyla aynı oyunu seyircinin verdiği farklı yönelimlerle sahneler. İki ekibin de doğaçlama performanslarını izleyen seyirci, hangi performansı daha çok beğenirse onu alkışlar ve en çok alkışı alan ekip o turun galibi olur. En son ekiplerin aldıkları puanlar toplanır ve günün kazanan takımı belli olur. Ekipler arasındaki rekabet performansın seyir kalitesini artırır.

Herhangi bir metne ve ezbere bağılı kalmaksızın anda kalma, kabul etme, takım halinde hareket edebilme becerisi gibi yetilerin geliştirilmesi amacıyla yapılan prova süreci, doğaçlama yapan kişiyi sahneye hazırlar. Prova sürecinde çeşitli oyunlarla

¹ Koray Tarhan, “Doğaçlama İçin Elkitabı”, İstanbul, Mitoş – Boyut Yayınları, 2013, s. 11 – 12.

ısınma çalışmaları yapılmaktadır. Yapılan bu ısınma çalışmalarının amacı; doğaçlama tiyatro yapan kişinin sahnede hikaye kurma becerilerini geliştirmektir. Ancak bu ısınma çalışmaları aynı zamanda; doğaçlamacının bireysel hayatında karşısına çıkan olumlu – olumsuz sürprizlerle başa çıkabilmesini, bu sürpriz durumlara karşı bakış açısını geliştirmesini, geçmişe veya geleceğe bağlı kalmadan anın içinde kalabilmesini de sağlamaktadır.

1.1. Doğaçlama Tiyatroda Mekan

*“Herhangi boş bir alanı alıp işte sahnedir diyebilirim. Bir adam bu boş alanın ortasından yürür geçer, biri de onu gözleriyle izler, işte bir tiyatro ediminin oluşması için gereken şey bu kadardır.”*² der Peter Brook.

Esnek yapısı ile Peter Brook’u destekleyen doğaçlama tiyatro bir oynayan ve bir izleyenin olduğu yerde başlar ve mekandan bağımsız olarak varlığını sürdürebilir. Alternatif sahnelerde, bar sahnelerinde ve hatta televizyon programında dahi karşımıza çıkan doğaçlama tiyatronun popülerliği artmaktadır. Popüler sahne sanatlarından biri haline gelen doğaçlama tiyatro festivallerde, sokakta ve aklınıza gelebilecek her düzlemde kendine yer bulmaktadır.

Bununla birlikte İstanbul’da sabit bir sahnede, her hafta aynı gün ve aynı saatte doğaçlama performans sergileyerek kendi kemikleşmiş izleyici kitlesini oluşturan ekipler de bulunmaktadır.

1.2. Doğaçlama Tiyatroda Emek – Kazanç İlişkisi

Daha önce de belirtildiği gibi doğaçlama tiyatronun popülerliği artmaktadır ancak oyuncuların sadece doğaçlama performanslar sergileyerek hayatlarını idame ettirmeleri ne yazık ki hala mümkün değildir. Doğaçlama tiyatro oyuncuları geçimlerini sağlayabilmek için düzenli gelir elde ettikleri başka meslek gruplarında da çalışmaktadırlar. Bu meslek gruplarına öğretmenlik, avukatlık, hosteslik ve mühendislik örnek olarak verilebilir.

Sabit bir sahnesi olan doğaçlama tiyatro ekiplerinin birçoğu sahne ve oyuncu giderlerini karşılamak için doğaçlama tiyatro atölyeleri vermektedirler.

² Peter Brook, “Boş Mekan”, Afa Yayınları, 1990, s. 7.

Günümüzde kurumsal firma yöneticileri de çalışanlarında kriz anında doğru kararlar alma, takım olma ve takım çalışmalarını güçlendirme, verimli çalışma becerilerini geliştirme amacıyla doğaçlama tiyatroya başvurmaktadır. Oyuncular böyle firmalarda da atölyeler gerçekleştirerek gelir elde edebilmektedirler.

2. Seyircinin Doğaçlama Tiyatro Algısı ve Etkileşim

Kadir Çevik, hayat – sahne etkileşimi için şunu söyler;

“Hayat içindeki etkileşim çoğunlukla doğrudan ve organik işler, sonuç almaya yöneliktir. Sahne ise her zaman böyle değildir. Onun etkileşimi kendi koşulları itibariyle yeniden yoğurduğunu ve ona kendince bir form verdiğini söyleyebiliriz. Stanislavski’nin de söylediği gibi gerçek hayat ya da gündelik hayat sahnede bir anlam ifade etmez: Zira gerçekliğe sanatsal araçlarla dokunarak onu sanat düzeyine yükseltmek gerekir. Etkileşim sahnede oyuncuyu var eden en önemli unsurdur: Sahnede yaşayan bir oyun aslında sahici ve inandırıcı bir etkileşimle mümkündür. Oyuncu ve seyirci arasındaki bu etkileşim, tercih edilmiş, özel bir durumu ifade eder.”³

Klasik tiyatrodaki izleyici durumunda olan seyirci, doğaçlama tiyatro interaktif yapısı ile oyunun bir parçası haline gelmiştir. Herhangi bir dekora, kostüme, sahneye gerek duymadan sergilenebilen doğaçlama tiyatro ile seyirciyi sokak, kafe, bar ve vapur gibi günlük hayatın farklı yerlerinde buluşturmak mümkündür. Seyirci, doğaçlama tiyatroların interaktif yapısı ile yönelimler vererek oyuna dahil olduktan sonra “seyir eden” değil, hikayenin akışına “seyir veren” kişi konumuna gelmiştir. Dolayısıyla doğaçlama tiyatroların sadece icra edenler tarafından değil, izleyici ile ortak bir zeminde kendini geliştirdiğini de söylemek mümkündür. Bu durum deneyimlenen her oyunda doğaçlama tiyatroların kendini bir adım daha ileriye taşımasını sağlamaktadır.

3. Doğaçlama Tiyatronun Türkiye’de Doğuşu ve Gelişim Süreci

Kadir Çevik; Ankara Üniversitesi DTCTF Tiyatro Bölümü’nde Doç. Dr. Tülin Sağlam ve Yard. Doç. Dr. Kadir Çevik tarafından yönetilen dört doğaçlama tiyatro

³ Kadir Çevik, “Kendinden başka birini oynamayı öğrenme sürecinde sanatsal bir araç olarak doğaçlama”, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 22:2006 • ISSN: 1300-1523, s. 25.

gösterisi sergilendiğini ve bu çalışmalar sonrasında Türkiye’ nin ilk doğaçlama tiyatro topluluğu Artniyet’ in kendisi tarafından kurulduğunu, ilk ekip üyelerinin Yiğit Arı, Koray Tarhan, Zeynep Özyurt, Murat Cankara, Burak Satıbol, Ayhan Taş, Sevdâ Çevik, Ayça Işıldar, Gülebru Turna, Kadir Çevik olduğunu belirtir ve grubun daha sonra Mahşer-i Cümbüş adını alarak İstanbul’ da doğaçlamaya devam ettiğini söyler⁴.

Mahşer-i Cümbüş ekibinin sahnelediği, yapımcılığını Osmantan Erkir’ ın yaptığı ve kısa form doğaçlama performansların yer aldığı “Anında Görüntü Show” televizyon programının doğaçlamayı Türkiye’ye tanıtmalarının ardından Ankara’ da ilk adımlarını atan doğaçlama tiyatro, İstanbul gibi birçok özel tiyatro topluluğunun bulunduğu büyük bir metropolde kendini geliştirme imkanı bulmuştur.

İstanbul’daki doğaçlama tiyatro çevresinde kariyerini klasik tiyatro ve doğaçlama tiyatro üzerine yapmış oyuncuların yanı sıra doğaçlama tiyatro ile ilgilenen, atölyelere katılarak kendini bu alanda geliştiren ve doğaçlama tiyatroyu yaşamlarına entegre edebilmiş pek çok meslek grubundan insanlar vardır. Belgeselin yapım aşamasında toplanan veriler değerlendirildiğinde doğaçlama tiyatro algısının ekiplerce farklı yorumlandığı gözlemlenmiştir. İstanbul’daki doğaçlama tiyatro toplulukları arasındaki iletişim kopukluğu ve yorum farkı seyircinin bu konuda kafa karışıklığı yaşamasına neden olmuştur.

⁴ Kadir Çevik, “Tiyatroda Yeni Eğilimler: Doğaçlama Tiyatro”, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 25:2008 • ISSN: 1300-1523, s. 59.

İKİNCİ BÖLÜM: YAPIM ÖNCESİ

1. İstanbul'un Doğaçlayan Tiyatroları Belgesel Filmi Fikrinin Ortaya Çıkış Süreci

Bu tez filminin fikrinin ortaya çıkışına tiyatro oyunculuğu yaptığım dönemde bir doğaçlama tiyatro ekibinden doğaçlama atölyesi aldıktan sonra doğaçlama tiyatro ile tanışmış olmam neden olmuştur. Bu süreçte doğaçlama tiyatro yapan farklı ekiplerle tanışma fırsatı buldum ve her ekibin doğaçlama tiyatroyu farklı bir şekilde yorumladığına şahit oldum. Hiçbir metin ve hazırlık süreci olmaksızın sahneye çıkıp, sıfırdan hikaye yaratma süreci oyunculuk deneyimi açısından ilgimi çektiğinden nasıl bir yaratım süreci olduğu, doğaçlama tiyatro yaparken insan beyninin nasıl çalıştığını anlamak, bu konu üzerine çalışma isteğimi de doğurmuş oldu. Doğaçlama tiyatronun nasıl algılandığı, doğaçlama tiyatro yapan kişinin, doğaçlama yapmanın kendi yaşantısına nasıl etkileri olduğunu araştırmak bu filmin çıkış noktası olmuştur.

2. İstanbul'un Doğaçlayan Tiyatroları Belgesel Filminin Yapım Öncesi Çalışmaları

2.1. Ön Araştırma

Çalışmaya doğaçlama tiyatro tekniği ve prensipleriyle ilgili literatür taraması yapılarak başlanmıştır. Bu süreç içerisinde röportaj soruları belirlenmiş, İstanbul'da aktif olarak doğaçlama tiyatro performansları sergileyen ekiplerle iletişime geçilmiş ve çalışmanın çerçevesi oluşturulmuştur. Bu doğrultuda röportaj yapılacak kişiler Achilles Valentin, Anıl Acar, Ayhan Taş, Ayşe Nur Sak, Burak Satıbol, Buse Kaya, Cengiz Eşiyok, Elif Baykal, Emrah Deniz, Erhan Esen, Ezgi Şener, Evren Duyal, Evren Güngör, Gamze Vardar, Gülay Yıldız, Hazel Güney, Jülide Güven, Kıvanç Özdemir, Koray Tarhan, Mahmut Fikirsindi, Mutlunur Lafçı, Nilgün Dokuz, Onur Yıldız, Ömer Varol Martı, Özer Güngören, Seda Çalışkanoğlu, Sinan Mutlu, Volkan Hamamcıoğlu, Yiğit Arı ve Zeynep Özyurt Tarhan olarak belirlenip röportajların yapılacağı tarihler kesinleştirilmiştir.

2.2. Sinopsis

Belgeselde, İstanbul ili yerelinde doğaçlama tiyatro performansları sergileyen ekipler merkeze alınarak Türkiye’de doğaçlama tiyatronun doğuşu ve gelişimi; doğaçlama tiyatro, mekan, emek ve kazanç ilişkileri; seyircinin doğaçlama tiyatro algısı, doğaçlama tiyatro oyuncularını rehberliğinde ele alınmaktadır.

2.3. Senaryo

Jenerik	Burak Satıbol Doğaçlama tiyatro; tamamen spontan, anında gelişen, önceden bir elinde senaryoyla oyuncuların çalışıp çıktığı konvansiyonel tiyatrodan farklı, tamamen seyircinin yönelimleri ile seyircinin o akşamki duygusuyla, seyircinin o akşamki reaksiyonlarıyla gerçekleşen, oyuncunun sadece o anı yaşadığı, sahnedeki diğer oyun arkadaşıyla sadece o anı o anda paylaştığı, önceden hiçbir hazırlık yapmadığı bir modern doğaçlama tiyatro biçimidir.
Mahşer-i Cümbüş ekibinin “Tiyatro Sporu” gösterisinden görüntü.	Emrah Deniz Kısa form olunca bir yönelim alırsınız. Eğer bir oyun, bir format dahilinde oynuyorsanız o formatın kuralları vardır. O kurallar dahilinde aslında böyle, bir olay dizgisinin sadece bir anını gerçekleştirirsiniz, yaklaşık üç, dört, beş dakika sürer. Komedi ağırlıklıdır, gülme ağırlıklıdır.

İkinci Perde ekibinin “Tiyatro Spor” gösterisinden görüntü.

Türkiye’deki ve dünyadaki algısı genellikle bu yöndedir.

Cengiz Eşiyok

Long form biçimse çok daha farklı. Çok uzun bir süre, uzun süren bir hikaye oluşturma süreci var. Oyuncu olarak karakteri, yine bu uzun süreç bağlamında tutmanız gerekiyor, tutarlı olmanız gerekiyor ve sahne üzerinde olan her şeye hakim olmanız gerekiyor

Jülide Güven

Neden doğaçlama? Bir kere çok keyifli doğaçlama yapmak. Anı yaşamak ve anda olmak çok heyecanlı. Sahneye ne oynayacağını, hangi karakteri yaratacağını, hangi konuda bir oyun oynayacağını bilmeden çıkmak, hiçbir şekilde, hiçbir şeyi bilmeden çıkmak bence dünyanın en heyecanlı şeylerinden biri, hele de bir oyuncu için.

Buse Kaya

Şöyle bir şeyi fark ettim; aslına bakarsanız bedensel hareket olmadığı zaman hepimiz, birazcık da böyle kendimizin tam olarak farkında değilmişiz gibi hissettim. Sahnedeysen sesini istediğin gibi kullanabilmek, doğaçlarken aslında kendi

AZOT ekibinin “İkide Bir”
gösterisinden görüntü.

söyleyeceğin cümlelerin bile bazen ne olacağını bilmeden söylüyorsun ve o seni bir yerlere götürüyor. Aslında kendi içinde bir yolculuk yapmak gibi de geliyor bana doğaçlama tiyatro.

Yiğit Arı

Bilmiyorum kendimi çok daha özgür hissettim açıkçası bu alanda. Bir tek benim vereceğim cevaplar değil, doğaçlama ile ilgilenen dünya kadar insana bunu sorsanız önce bundan bahsedeceklerdir. Hatta aşağıda bir tane bizim şey vardır, bir tabloda bir tane resim vardır kendi iplerini kesen bir kukla görürsün orada, elinde bir makasla kendi iplerini kesen bir kukla görürsün yani oyuncunu daha özgür olduğu, kendi fiziksel ve zihinsel üretim süreçlerini daha fazla ortaya çıkartabildiği bir tür.

Mahmut Fikirsindi

Ürünü anında almak çok farklı bir açıdan tatmin edici benim için. Sürecin sonunda elde edilen ürün mesela metinli dediğimiz tiyatrodaki, bir süre prova yapılır. Bu prova süreci hiç başlamadan önce zaten o oyun yazılmıştır. Önceden yazılan bir oyunun bir yönetmenin bakış açısıyla, belli bir süre çalışıldıktan sonra, o süreci, o prova sürecini devam ettirdikten sonra ortaya çıkan ürünün

Mahşer-i Cümbüş ekibinin
“Tiyatro Sporu” gösterisinden
görüntü.

tatminini yaşadım, biliyorum. Başlı başına çok keyifli ve büyüğü bir şey olmakla beraber doğaçlamada daha büyük bir özgürlük hissediyorum. Çok özgür. Kendini ifade etme açısından, kişinin kendini ifade etmesi açısından ki sanatın genel anlamıyla bu olduğunu düşünüyorum. Kişinin kendini ifade etmesi olduğunu düşünüyorum. Kendimi anında, tam o anda olarak ifade edebildiğim alan olarak doğaçlama beni daha özgürleştiriyor.

Kıvanç Özdemir

Doğaçlama benim için deşarj olma yolu aslında. Çünkü stresli bir mesleğim var. İstanbul’da yaşıyoruz, hepimiz stres yükleniyoruz gün içerisinde. Sahneye çıktığım zaman bunu atabilme şansım oluyor. Çünkü gündelik hayatımda, meslek hayatımda sınırlarla yaşayan bir insanım. O sınırlardan kurtuluyorum sahnede, özgür bir şekilde hikaye anlatıyorum. Bu benim bütün haftaki stresimi atmış oluyor.

Zeynep Özyurt Tarhan

Öyle bir şey ki hani sahneye çıkıyorsun, seyirciden bir şey alıyorsun ve o anda ne varsa cebinde, o anda ne hissediyorsan o şekilde çıkıyorsun. Ve o şekilde

İstanbulimpro ekibinin “Bir
Zamanlar: Kadın”
gösterisinden görüntü.

sahne üzerinde akıyorsun ve beraberce bir şey yaratıyorsun. Dolayısıyla bu hayatta da çok fazlaca işimize yarayacak bir şey. Yani bir şey olacak mı olmayacak mı diye kasmak, ne zaman olacak, şu zaman mı olacak, bu zaman mı olacak gibi kasmak yerine akışına bırakıp olayı olduğu gibi kabul etmek ve ondan sonra üzerine bir şey koymak üzerinden bana çok yardımcı oldu.

Burak Satıbol

Prova süreci şöyle oluyor, biz onlara antrenman diyoruz. Bazı yeteneklerimizi, becerilerimizi geliştirmek için, doğaçlama yapmamız için gereken yeti ve becerilerimizi geliştirmek için yaptığımız antrenmanlar. Biraz futbol takımlarınıninkine benziyor. İşte mesela ne kadar çok frikik atarsanız o kadar iyi frikik kullanırsınız ya da işte ne bileyim bir defans kurgusunu ne kadar iyi çalışırsanız takım o kadar defansta iyi olur gibi düşünün. Bizim de işte zinde olmak, spontaniteyi arttırmak, hızlı düşünmek, oyun kurmak vs gibi becerilerimizi arttırdığımız antrenmanlarımız var, bu egzersizleri yapıyoruz. Ama önceden bir şey hazırlayıp, bir kalıp hazırlayıp sahnede çıkıp onu oynamıyoruz o çünkü öyle olmuyor zaten.

İstanbulimpro ekibinin
“Küçük Amerika”
gösterisinden görüntü.

Koray Tarhan

Benim hikaye yaratmamı sağlayacak her türlü şey benim aslında hazırlık sürecim. Yani etrafa farkındalıkla bakmak, hem kendimize hem etrafımıza. Oyuncu olarak ya da yaptığımız işi sanatlı bir noktada yapmaya çalışan bir doğaçlama oyuncusu olarak her şeydeki hikaye potansiyelini fark edecek şekilde algıyı açmak, okumak, izlemek, bunların hepsi hazırlık süreci aslında.

Ayhan Taş

Doğaçlama tiyatro bir sallama sanatı değildir, yaratma sanatıdır doğaçlama tiyatro. Var olan parçaları birleştirme sanatıdır doğaçlama tiyatro. Bir bütünü yaratmaktır, bir algıyı oluşturmaktır. Gülünç olanı açığa çıkarma sanatıdır doğaçlama tiyatro. Bir palavra düzeni değildir doğaçlama tiyatro, bir sallama değildir. Spontan, var olanı, zaten sende var olan birikimle beraber oynadığın oyunun kalıbına göre onun içerisini doldurmaktır.

Tiyatro Karyola ekibinin
“Karyola Doğaçlama”
gösterisinden görüntü.

Kıvanç Özdemir

İstanbul’ da maalesef doğaçlamacılar tarafından seyirciler birazcık sömürüldü. Yani herkesin doğaçlamacı olabilmesi iyi bir şey aslında seyirciye vadettikleri, sahnede gösterdikleri şey gerçek doğaçlamayı, gerçek kaliteyi yansıtmadığı için seyirci de artık doğaçlama tiyatro izleme isteği kaybolmuş durumda ya da her geçen gün daha da çok kayboluyor.

Ezgi Şener

Birçok eğitim var şu anda, birçok firma birçok eğitim veriyor işte anda eğitimi, farkındalık eğitimi. Bunların da tamamını doğaçlamayla birleştirip vermeye çalışıyorlar. İki haftalık doğaçlama tiyatro eğitimi veya bu tarz bir eğitim alan herkes doğaçlama tiyatro yapabileceğini düşünüyor ve o zaman biz de bunu sahneye koyalım iki tane sahnede espri yapalım diyor. Bir noktada bu kalitesiz standup’a dönüyor. E şimdi insanların gördüğü şey de bu ama yani bu oluyor. Çünkü doğaçlama tiyatroyu böyle görmeye başlıyorlar çünkü neden; büyük bir çoğunluk bunu izliyor. E bunu izleyen insan bir daha gitmek istemiyor. Bir daha gitmek istemediği için aslen doğaçlama tiyatro ne bilmiyor. Doğal olarak aslen olan doğaçlama tiyatro da çok kalitesiz bir hale geliyor.

Koray Tarhan

Doğaçlama, yani piyasanın talep ve tahrifleriyle iğdiş olmadığı sürece İstanbul'da gayet güzel yürüyebilecek bir şey. Fakat piyasanın zehri baya hem insanları hem yapıları zehirler bir hale geliyor. Yani bu ne demek? Hangi espri ne kadar çok alkış getirir, hangi proje ne kadar ekonomik getiri sağlar gibi kaygılarla yola çıkıldığı zaman doğaçlamanın zehirlendiğini düşünüyorum. İstanbul bunun için çok uygun bir zemin ortaya çıkarttığı gibi aynı zamanda bunlardan sıyrılabileceğimiz bir, genel ana akımın dışında bir şeyler yaratabilme potansiyeline sahip olduğu için yani. Bir dünya başkenti, başkentlerinden biri. Çok kalabalık, yirmi milyon insan var.

Mahşer-i Cümbüş ekibinin
“Tiyatro Sporu” gösterisinden
görüntü.

Burak Satıbol

Oyuncunun oynamaya başladığı yer zaten sahne olur. Yani oyuncu sokakta oynuyor ise orasıdır sahne, bir apartmanda salonda oynuyorsa orasıdır sahne, evin damında oynuyorsa orasıdır sahne. İş ki Peter Brook'un da dediği gibi “Bir oyuncu olsun, bir izleyen olsun.” Yani, böyle başlar tiyatro.

Emrah Deniz

Maalesef doğaçlama tiyatroyu teatral anlamda iyi gerçekleştirebileceğimiz bir – iki tane mekan var. Onun dışında o mekanlar da zaten sezonluk çalışıyorlar, önceden anlaşma yapılması gerekiyor ya da mekan kiralari yüksek oluyor derken onu da çok fazla tutamıyoruz. Onun dışında bar tiyatrosu tabiriyle doğaçlama yapabildiğimiz yerler oluyor. Onların da sahneleri, imkanları kendine göre oluyor. Bence İstanbul’da mükemmel bir şekilde doğaçlama yapabileceğimiz yer var mı? Evet var ama bir iki tane. Dolayısıyla mekan sıkıntısı yaşadığımızı düşünüyorum.

Cengiz Eşiyok

İstanbul’da istediğimiz gibi bir seyirci sayısına ulaşamıyoruz maalesef. Ancak, muhtemelen diğer arkadaşlarımız da söylemiştir; sahnemizi geçindirebildiğimiz kadarıyla kendimizi çevirebiliyoruz maddi olarak. Bu da bize yetiyor mu? Dışarıda da bir şeyler yapabildiğimiz için ve kendimizi burada istediğimiz biçimde ifade edebildiğimiz için mutlu ediyor. En azından kendisini çeviriyor ve kendi yağımızda kavruluyoruz diye bir nebze olsun içimiz rahat oluyor.

Ayhan Taş

Yaşamı idam ettirecek para kazanılabilir mi sadece doğaçlama tiyatroyla? Biz Hayalhane'mizin kirasını, bakımını, masraflarını sadece buradan çıkarabiliyoruz. Ufak tefek de bize harçlık kalabiliyor. Varlığımızı devam ettirebiliyoruz. İstanbul'da, Türkiye'nin her yerinde doğaçlama tiyatro oldukça yaygın ve hareketli. Metotları eksik, doğaçlama tiyatronun kendi yarattığı bir kültür var o eksik. Biz de Mahşer-i Cümbüş gibi kurumsallaşmış ülkemizde bir on tane ekip olsa harika olacağını düşünüyoruz. Modern bir dünyanın sanatı doğaçlama tiyatro. Birbirine tahammülü, birbirine destek vermeyi, birbirinden öğrenmeyi, farklılıkları kabul etmeyi, farklılıklara sahip çıkmayı, birçok şeyi öğreten kültürel bir yapısı vardır doğaçlama tiyatronun.

istanbulimpro ekibinin “Ne Ala Temaşa” gösterisinden görüntü.

Jenerik

2.4. Bütçe

Projede kullanılan ekipmanlar ve işlemlerle ilgili olarak hazırlanan tahmini bütçe aşağıdadır.

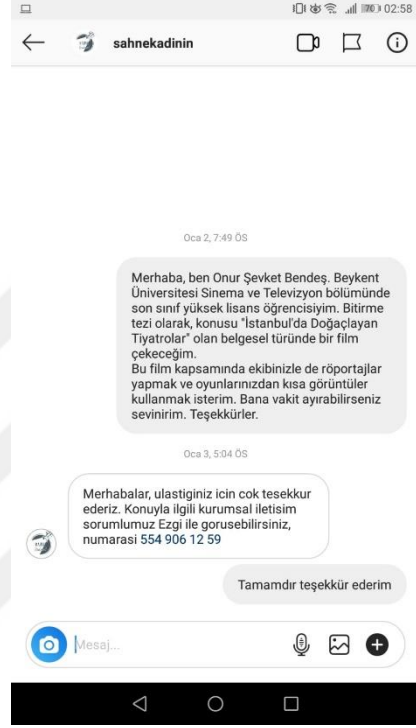
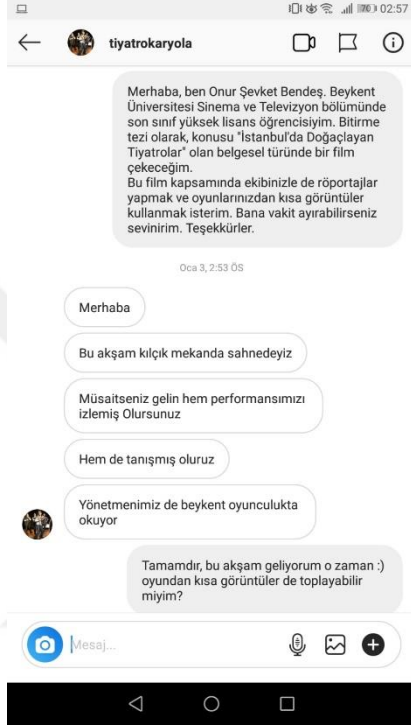
Tablo 1: Projenin tahmini bütçesi

Malzeme / İşlem	Açıklama	Fiyat
Kamera	Canon EOS 6D	Şahsıma aittir.
Lens	Canon 24 – 105 mm	Şahsıma aittir.
Işık	LED sürekli ışık	Şahsıma aittir.
Ses	Zoom H5	Şahsıma aittir.
Aktarma	Lacie Rugged Mini 4TB	Şahsıma aittir.
Ulaşım ve Yemek		600 TL
Genel Toplam		600 TL

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YAPIM

1. Röportaj İzinleri

Ön araştırma sürecinde röportaj yapmak için belirlenen ekipler ile ekiplerin sosyal medya hesapları üzerinden iletişime geçildi.

2. Set Fotoğrafları

Görsel 1: İkinci Perde ekibi ile röportaj.

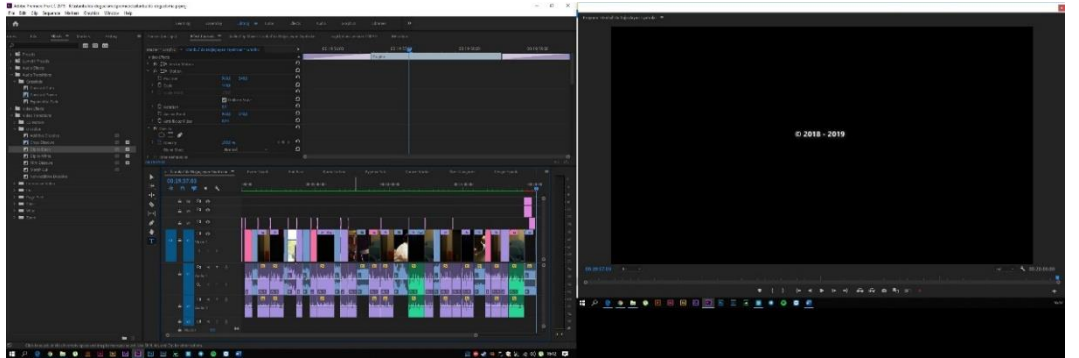
Görsel 2: Hayalhane Sahnesi Gösteri Çekimi

Görsel 3: Filmin Kurgu Aşaması

Görsel 4: Filmin Renk Aşaması

Görsel 5: Kurgunun Son Hali

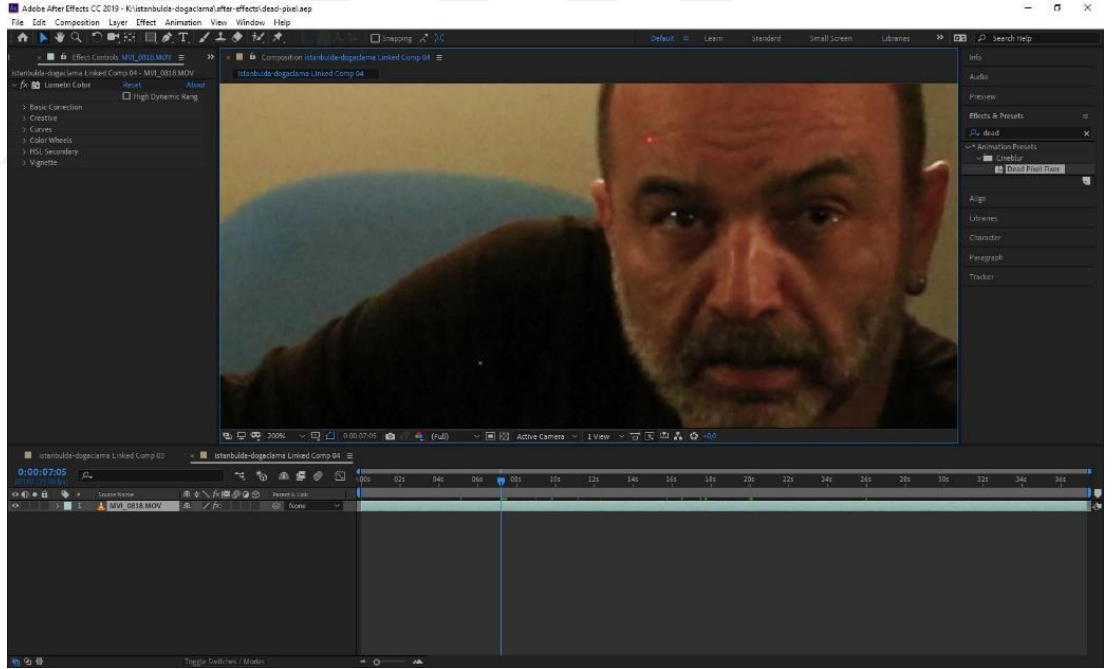
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: YAPIM SONRASI

1. Kurgu

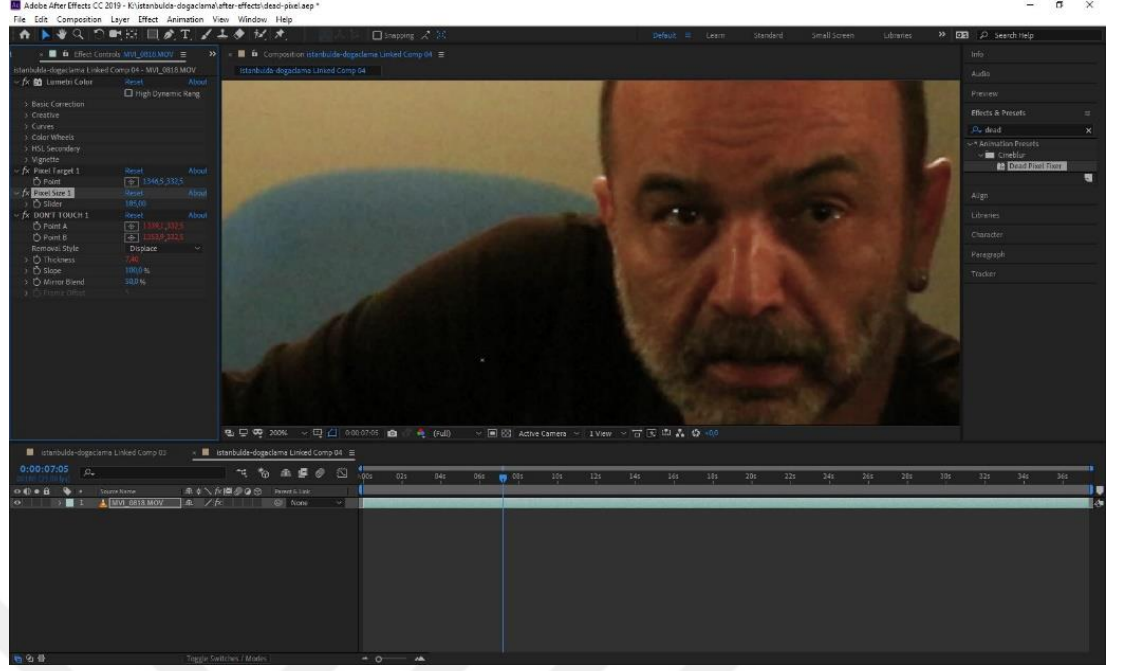
Türkiye televizyon sisteminde kullanılan 25 kare, 1920 x 1080 Full HD görüntü formatı kullanılmıştır. Kaydedilen görüntüler çift yedekleme yapılarak disklerle kaydedilmiştir. Kaydedilen tüm veriler düzenli klasörler haline getirildikten sonra Adobe Premiere Pro CC programında kurgu aşamasına geçilmiştir.

Her röportaj için ses – görüntü eşlemesi farklı sekanslarda yapıldıktan sonra senaryo akışına göre hızlı bir cut kurgu oluşturulmuştur. Belgeselin kaba kurgusu bittikten sonra ince kurgu aşamasına geçilmiştir. İnce kurguda görüntüler arası geçiş biçimi bir standarda bağlanarak tüm belgesele uygulanmıştır.

Kurgu aşaması tamamlandıktan sonra, çekimde kullanılan kameranın sensöründe oluşan ölü pikseller Adobe After Effects CC programının “Dead Pixel Fixer” eklentisi aracılığı ile giderilmiştir ve ses düzenleme aşamasına geçilmiştir.

Görsel 6: Ölü Pixel Giderilmeden Önce

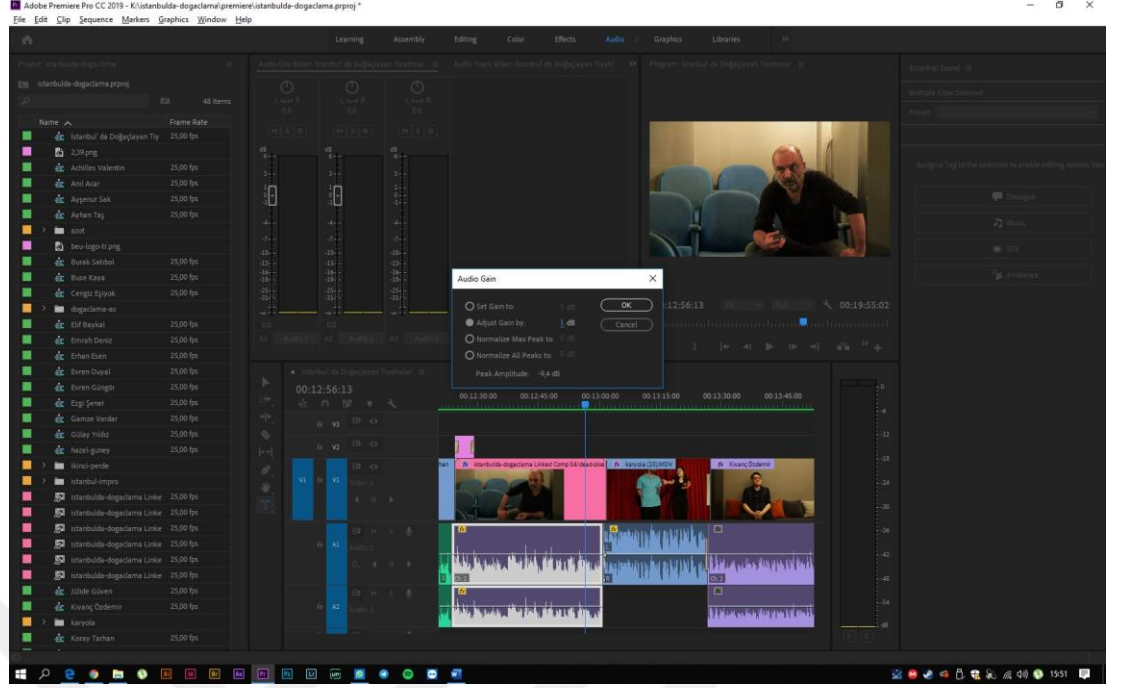

Görsel 7: Ölü Pixel Giderildikten Sonra

2. Ses İşlemleri

Filmin çekim sürecinde Zoom H5 ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Kameranın kaydettiği ses referans olarak kullanılmış olup kurgu sırasında devre dışı bırakılmıştır.

Belgeselin kurgusu bittikten sonra kesmeler arası ses geçişleri crossfade kullanılarak veya elle kontrol edilerek düzenlenmiştir. Çekilen mekana göre atmosfer sesinin baskın geldiği ya da dip seslerin fazla olduğu kayıtlar Adobe Audition CC programında noise reduction programcığı ile normalleştirilmiştir. Son işlem olarak filmde kullanılan tüm sesler aynı ses aralığına getirildikten sonra 48 kHz kalitesinde çıkış alınmıştır.

Görsel 8: Ses Düzenleme İşlemi

3. Renk Düzeltme

Renk düzenlemeleri Adobe Premiere Pro CC programında yapılmıştır. Filmin gün çekimlerinde renk sıcaklığı 5600 kelvin, gece çekimleri için ise 3200 kelvin olarak tercih edilmiştir. Çekim yapılan mekanlardaki tüm ışıklar kontrol edilemediği için her röportaj öncesi beyaz bir kağıt ile boş klip çekilmiştir ve bu klipler renk düzenleme aşamasında referans olarak kullanılmıştır.

Görsel 9: Renk Düzeltme İşleminin Önce

Görsel 10: Renk Düzeltme İşleminin Sonra

SONUÇ

Bu belgesel filmde doğaçlama tiyatronun ne olduğu, Türkiye’de kendine nasıl yer edindiği, nasıl bir gelişim süreci geçirdiği ve doğaçlama tiyatro performansları sergileyen kişinin kişisel gelişimine katkıları röportajlar eşliğinde incelenmiştir. Türkiye’de Ankara Üniversitesi DTCTF Tiyatro bölümünde başlayan doğaçlama tiyatronun İstanbul’daki yeri çalışmanın odak noktasını oluştururken; doğaçlama ve mekan, oyuncu – emek – kazanç ilişkileri de doğaçlama ekiplerince aktarılmıştır.

Türkiye tiyatrosu köklü bir geçmişe sahip olmasına rağmen insanların zaman ve bütçe ayırmayı pek de tercih etmedikleri bir kültür – sanat etkinliği konumundadır. Bir tiyatro performansı izlemeyi tercih eden kitle genellikle bu alana özel olarak ilgi duyan ve buna ayrıca bütçe ayırmaya çalışan bireylerden oluşur. Köklü bir birikime sahip olan tiyatro sanatı ülkemizde henüz hedeflediği seyirci kitlesine ulaşamamışken alternatif bir tiyatro türü olan doğaçlama tiyatronun sınırlı bir izleyici kitlesi bulunmaktadır.

İstanbul ilinde doğaçlama tiyatronun zamanla yaygınlaşmaya başladığı ve kendini geliştirdiği görülmektedir. Doğaçlama performanslar sergileyen ekipler oyunculuk kariyeri konusunda homojen değildir. Okumalar ve yapılan röportajlar sonucunda; oyunculuk kariyerinde kendini geliştiren insanlardan ziyade hayatlarının bir noktasında doğaçlama tiyatro ile tanışmış, yoğun çalışma temposu ve bir metropolde yaşamının stresinden uzaklaşmak isteyen insanların bu alana yöneldiği görülmektedir.

Yapılan röportajlar sonucunda İstanbul’daki doğaçlama tiyatro ekiplerinin kendi aralarındaki iletişim kopuklukları da göze çarpmaktadır. Tüm ekiplerin, seyircinin gözünde doğaçlama tiyatronun yeri konusunda hoşnut olmadıkları anlaşılmıştır. İnsanlar tarafından doğaçlama tiyatronun yeterince bilinmediği ve sergilenen kalitesiz performansların doğaçlama tiyatroya olan ilginin azalmasına neden olduğu ekiplerce dile getirilmiştir. Ancak buna rağmen seyircinin doğaçlama tiyatro algısını daha iyi bir seviyeye taşımak için ekiplerin ortak bir çaba ve çalışma içerisinde olmadıkları da gözlemlenmiştir.

Bir tiyatro disiplini olan doğaçlama yapısı itibari ile psikoloji ve kişisel gelişimle de yakından ilgilidir. Doğaçlama tiyatronun prova ve atölye sürecinde deneyimlenen oyunlar bireyin anda kalma becerilerini geliştirmektedir. Bu becerileri refleks haline getiren bireyler zaman içerisinde kendini tanıma, yaşanan olumlu – olumsuz bir duruma karşı farklı bakış açıları geliştirme ve yaşanan andan keyif alma gibi özellikler kazanmaktadır. Bu bakımdan doğaçlama tiyatronun terapötik bir tarafının da olduğu ve bir performans sanatı olmanın dışında farklı amaçlarla da kullanılabileceği görülmektedir.

Belgesel çekimleri sırasında İstanbul'daki doğaçlama tiyatro ekipleri ile yakinen tanışma fırsatı buldum ve bu ekiplerin büyük bir çoğunluğunun oyuncu kökenli olmadığını gördüm. Doğaçlama tiyatronun farklı form ve formatlardaki versiyon çeşitliliğini görmek benim açımda öğretici bir süreç oldu. Bu süreç içerisinde doğaçlama disiplini günlük hayatında refleks haline getiren oyuncuların kişisel gelişimlerine katkısı olduğunu gördüm.

KAYNAKÇA

Brook, Peter. *Boş Mekan*, Afa Yayınları, 1990.

Çevik, Kadir. *Kendinden başka birini oynamayı öğrenme sürecinde sanatsal bir araç olarak doğaçlama*, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 2006.

Çevik, Kadir. *Tiyatroda Yeni Eğilimler: Doğaçlama Tiyatro*, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 2008.

Tarhan, Koray. *Doğaçlama İçin Elkitabı*, İstanbul, Mitos – Boyut Yayınları, 2013.

ÖZGEÇMİŞ

21 Temmuz 1990 İzmir doğumluyum. Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü mezunuyum. Lisans döneminde sinema, tiyatro ve fotoğraf sanatları ile ilgilendim. 2013 yılında lisans öğrenimimi tamamlayarak İstanbul'a yerleştim. 2013 – 2015 yılları arasında çeşitli tiyatro topluluklarında oyuncu olarak yer aldım. 2015 yılında Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Televizyon Yüksek Lisans programına başladım. Bu süreçte çeşitli sinema ve reklam filmlerinde D.I.T. ve kamera arkası fotoğrafçısı olarak çalıştım ve hala çalışmaktayım. Aynı zamanda profesyonel fotoğrafçılık yapmaktayım.

Özel ilgi alanlarım müzik, hikaye yaratma teknikleri, yazılım teknolojileri ve fotoğraf düzenlemedir.

Yabancı dilim İngilizce olup 2018 yılından beri evliyim.